

ΗΡΑΚΛΗΣ ΠΑΛΗΑΣ

**«Πρόταση προγράμματος επιμόρφωσης εκπαιδευτικών στο
μάθημα της Αισθητικής Αγωγής»**

ΑΘΗΝΑ 2013

ΕΛΠ: «ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΕΝΗΛΙΚΩΝ»

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	σελ. 2
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	σελ. 2
ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΘΕΜΑΤΟΣ.....	σελ. 2
ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ	σελ. 2
(α) Περιγραφή ομάδας στόχου	σελ. 2
(β) Σκοπός και στόχοι του προγράμματος	σελ. 3
(γ) Αναμενόμενα αποτελέσματα	σελ. 4
(δ) Αναλυτικό περιεχόμενο του προγράμματος	σελ. 4
Η ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΕΡΓΩΝ ΤΕΧΝΗΣ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΕΝΗΛΙΚΩΝ.....	σελ. 7
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ	σελ.12
ΕΝΤΥΠΟ ΥΠΟΒΟΛΗΣ – ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ Γ.Ε	σελ.13

ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

«Πρόταση προγράμματος επιμόρφωσης εκπαιδευτικών στο μάθημα της Αισθητικής Αγωγής»

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στην παρούσα εργασία, στα πλαίσια της Θεματικής Ενότητας «Εισαγωγή στην Εκπαίδευση Ενηλίκων» του ΕΑΠ, θα παρουσιάσουμε την πρότασή μας για ένα πρόγραμμα επιμόρφωσης εκπαιδευτικών στη διδασκαλία του μαθήματος της Αισθητικής Αγωγής, συνολικής διάρκειας 100 ωρών. Στο πρώτο μέρος θα περιγράψουμε την ομάδα στόχο, το σκοπό και τους στόχους του προγράμματος, τα

αναμενόμενα αποτελέσματα από την υλοποίησή του, το αναλυτικό περιεχόμενο και τις διδακτικές μεθόδους.

Στο δεύτερο μέρος της εργασίας μας θα επιλέξουμε μία ενότητα του παραπάνω προγράμματος, διάρκειας 10 διδακτικών ωρών, η οποία θα έχει ως εκπαιδευτική μέθοδο «τη χρήση της τέχνης στην εκπαίδευση ενηλίκων» και θα αφορά την επεξεργασία κριτικών ερωτημάτων μέσω της αξιοποίησης έργων τέχνης. Με βάση αυτά θα αιτιολογήσουμε πώς το έργο τέχνης μπορεί να συνδεθεί με ένα ή περισσότερα κριτικά ερωτήματα και να γίνει αφορμή για την ανάπτυξη του κριτικού στοχασμού στην ομάδα των εκπαιδευομένων.

ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΘΕΜΑΤΟΣ

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

(α) Περιγραφή ομάδας στόχου

Το επιμορφωτικό πρόγραμμα, που προτείνουμε, απευθύνεται σε εκπαιδευτικούς και των δύο φύλλων, που υπηρετούν στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Είναι εκπαιδευτικοί που διδάσκουν το μάθημα της Αισθητικής Αγωγής, αλλά και εκπαιδευτικοί άλλων ειδικοτήτων οι οποίοι μέσα από τη διαθεματική προσέγγιση καλλιεργούν το διδακτικό αυτό αντικείμενο στα μαθήματα της ειδικότητάς τους, σύμφωνα με το ΑΠΣ και το ΔΕΠΠΣ (Π.Ι. 2003).

Η συμμετοχή στο πρόγραμμα αυτό θα είναι προαιρετική για τους εκπαιδευτικούς. Σε αυτό μπορούν να πάρουν μέρος εκπαιδευτικοί όλων των ειδικοτήτων, όπως που αναφέραμε πριν, που ενδιαφέρονται να το παρακολουθήσουν. Απευθύνεται σε όλους όσους είναι διορισμένοι και υπηρετούν στην εκπαίδευση, ανεξάρτητα από τα χρόνια υπηρεσίας. Η παρακολούθηση των μαθημάτων θα γίνεται εκτός του διδακτικού ωραρίου, και στο τέλος της κατάρτισης θα χορηγηθεί βεβαίωση παρακολούθησης του προγράμματος.

(β) Σκοπός και στόχοι του προγράμματος

Το Επιμορφωτικό αυτό Πρόγραμμα σκοπό έχει να ευαισθητοποιήσει τους εκπαιδευτικούς για τη σπουδαιότητα και το ρόλο της Αισθητικής Αγωγής στην

εκπαίδευση και να τους κάνει περισσότερο αποτελεσματικούς στη διδασκαλία του συγκεκριμένου μαθήματος. Ο σχεδιασμός του προγράμματος θα γίνει με κριτήριο τις εκπαιδευτικές ανάγκες της ομάδας στόχου, αφού είναι σημαντικό, όπως αναφέρει ο Βεργίδης (2008), αυτό να συνδέεται με τις εκπαιδευτικές ανάγκες των εκπαιδευόμενων.

Το πρόγραμμα δίνει έμφαση στο:

- Να αναπτύξουν οι εκπαιδευόμενοι τις κατάλληλες γνωστικές δεξιότητες ώστε να μπορέσουν να ανταποκριθούν στις σύγχρονες απαιτήσεις της διδασκαλίας των σχετικών με την Αισθητική Αγωγή μαθημάτων.
- Να αποκτήσουν θετικές στάσεις και αντιλήψεις για τις τέχνες και την ικανότητα μετάδοσης αυτών των στάσεων και αντιλήψεων στους μαθητές τους.
- Να έχουν την ικανότητα να εμπλέκουν την Αισθητική Αγωγή και τα σχετικά με αυτή μαθήματα σε όλα τα διδακτικά αντικείμενα και οι μαθητές τους να κατανοούν τη σημασία της τέχνης στη ζωή.
- Να καλλιεργήσουν στους μαθητές τους, μέσω της χρήσης έργων τέχνης την ανάπτυξη της κριτικής σκέψης.

(γ) Αναμενόμενα αποτελέσματα

Με την εφαρμογή του παραπάνω προγράμματος αναμένουμε οι επιμορφούμενοι εκπαιδευτικοί που θα το παρακολουθήσουν να αποκτήσουν γνώσεις για τη σημασία και τη διάσταση της τέχνης στην εκπαίδευση. Επίσης να διαμορφώσουν νέες αξίες, στάσεις και συμπεριφορές για το μάθημα της Αισθητικής Αγωγής. Κυρίως όμως να αποκτήσουν νέες γνωστικές δεξιότητες για τη μετάδοση αυτών των στάσεων στους μαθητές, αφού η αισθητική και η τέχνη είναι ένα πεδίο που επηρεάζει όλο το αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών του Νέου Σχολείου.

Η εφαρμογή του προγράμματος της επιμόρφωσης θα γίνει με βάση τις αρχές εκπαίδευσης ενηλίκων, με δεδομένο ότι τα μέλη της ομάδας στόχου που αυτό απευθύνεται είναι εκπαιδευτικοί.

(δ) Αναλυτικό περιεχόμενο του προγράμματος

Το πρόγραμμα θα ολοκληρωθεί σε 100 διδακτικές ώρες, καταναμημένες σε θεματικές ενότητες. Η υλοποίηση θα γίνει σε 2 φάσεις: μία με την έναρξη του διδακτικού έτους στο πρώτο δεκαήμερο του Σεπτεμβρίου, και η άλλη τα Σαββατοκύριακα του πρώτου τρίμηνου του διδακτικού έτους.

Η πρώτη (Α) φάση περιλαμβάνει αναφορά στο μάθημα της Αισθητικής Αγωγής και τη σημασία της στην εκπαίδευση. Στη συνέχεια θα γίνει θεωρητική ανάπτυξη στις βασικές αρχές και θεωρίες και στις διδακτικές μεθόδους για την εφαρμογή της στην εκπαίδευση.

Στη δεύτερη (Β) φάση, αφού γίνει μία αξιολόγηση του πρώτου μέρους της επιμόρφωσης, οι επιμορφούμενοι θα εκπαιδευτούν συστηματικά στην ανάπτυξη δεξιοτήτων για την αποτελεσματικότερη διδασκαλία της Αισθητικής Αγωγής και τη διαθεματική της προσέγγιση στα άλλα μαθήματα του ΑΠΣ. Στη συνέχεια οι εκπαιδευόμενοι, με βάση τις νέες γνώσεις που θα αποκτήσουν και με την προηγούμενη διδακτική εμπειρία που διαθέτουν, θα καταθέσουν τις δικές τους προτάσεις και θα γίνει ανταλλαγή καλών πρακτικών. Στο τέλος του προγράμματος θα γίνει αναφορά στην ανάπτυξη του κριτικού στοχασμού μέσα από την τέχνη και αξιολόγηση του προγράμματος.

Στον πίνακα που ακολουθεί βλέπουμε τις θεματικές ενότητες, τη διάρκειά τους σε ώρες και τις εκπαιδευτικές μεθόδους που θα χρησιμοποιήσουμε για την υλοποίηση του επιμορφωτικού προγράμματος:

Α φάση επιμορφωτικού προγράμματος			
ΘΕ	Τίτλος	Διδακτικές ώρες	Εκπαιδευτική μέθοδος
ΘΕ1	1. Εισαγωγή στη φιλοσοφία της Αισθητικής Αγωγής στην εκπαίδευση	6 ώρες	Εισήγηση/ερωτήσεις/απαντήσεις
	2. Παρουσίαση του σκοπού του μαθήματος, όπως αναφέρεται στο ΑΠΣ, η σημασία και ο ρόλος του	10 ώρες	Εισήγηση/ερωτήσεις/απαντήσεις/ομάδες εργασίας/συζήτηση

	στην εκπαίδευση		
ΘΕ2	<ol style="list-style-type: none"> 1. Παρουσίαση του διαθέσιμου διδακτικού υλικού 2. Δομή, διάρθρωση ύλης και διδακτικοί στόχοι 3. Αναστοχασμός και αξιολόγηση του πρώτου μέρους του Προγράμματος 	<p>5 ώρες</p> <p>10 ώρες</p> <p>2 ώρες</p>	<p>Εισήγηση/ερωτήσεις/απαντήσεις</p> <p>Μελέτη περίπτωσης</p> <p>Ομάδες εργασίας/συζήτηση</p>
Β φάση επιμορφωτικού προγράμματος			
ΘΕ1	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ανάπτυξη διδακτικών μεθόδων για τη διδασκαλία του μαθήματος 2. Ανάπτυξη δεξιοτήτων για τη διδασκαλία του μαθήματος 3. Διαθεματική προσέγγιση μέσω των άλλων διδακτικών πεδίων, σύμφωνα με το ΔΕΠΠΣ 	<p>5 ώρες</p> <p>10 ώρες</p> <p>5 ώρες</p>	<p>Εισήγηση/καταιγισμός ιδεών/προσομοίωση</p> <p>Ομάδες εργασίας/παιχνίδι ρόλων</p> <p>Ομάδες εργασίας/συζήτηση</p>
ΘΕ2	<ol style="list-style-type: none"> 1. Προσομοίωση διδακτικών πρακτικών στην ομάδα των επιμορφούμενων 2. Προτάσεις καινοτόμων δράσεων και ιδέες για την εφαρμογή τους στην πράξη, μέσα στο θεωρητικό πλαίσιο φιλοσοφίας του μαθήματος. 3. Επεξεργασία των προτάσεων και των σχεδίων διδασκαλίας και τρόποι διάχυσης του γνωστικού αντικείμενου της Αισθητικής Αγωγής σε όλα τα γνωστικά αντικείμενα του ΑΠΣ. 4. Ερωτήματα για την εφαρμογή των διδακτικών μεθόδων και αξιολόγηση των διδακτικών προτάσεων. 	<p>5 ώρες</p> <p>10 ώρες</p> <p>10 ώρες</p> <p>5 ώρες</p> <p>5 ώρες</p>	<p>Μελέτη περίπτωσης/παιχνίδι ρόλων</p> <p>Ομάδες εργασίας /παιχνίδι ρόλων Προσομοίωση</p> <p>Ερωτήσεις/Απαντήσεις/Συζήτηση</p> <p>Ομάδες εργασίας, συζήτηση/πρακτική άσκηση</p> <p>Συζήτηση/ερωτήσεις/απαντήσεις</p>
ΘΕ3	<ol style="list-style-type: none"> 1. Η τέχνη ως μέσο για την ανάπτυξη της κριτικής σκέψης και την καλλιέργεια του κριτικού 	<p>10 ώρες</p>	<p>Εισήγηση/ομάδες εργασίας/συζήτηση/ερωτήσεις/απαντήσεις</p>

	στοχασμού		
ΘΕ4	Αξιολόγηση Προγράμματος Επιμόρφωσης, αποτελέσματα, προτάσεις.	2ώρες	Ομάδες εργασίας/συζήτηση

Η μαθησιακή διεργασία θα πραγματοποιηθεί με συνδυασμό εκπαιδευτικών μεθόδων που ανταποκρίνονται καλύτερα στις απαιτήσεις της ομάδας στόχου και είναι κατάλληλες για ένα πρόγραμμα επιμόρφωσης ενηλίκων. Επιδιώκουμε την ενεργητική συμμετοχή των εκπαιδευόμενων και όχι την κάθετη μετάδοση γνώσης. Αυτό θα επιτευχθεί με το μακροσκοπικό σχεδιασμό των εκπαιδευτικών τεχνικών που αναφέραμε, προκειμένου, όπως αναφέρει ο Κόκκος (2008), να αποκτήσει η στρατηγική του εκπαιδευτή ολιστική διάσταση έτσι ώστε οι εκπαιδευόμενοι να εμπλέκονται βαθμιαία στα επάλληλα στάδια της εκπαιδευτικής διεργασίας. Τέλος, με την ολοκλήρωση του προγράμματος, θα αξιολογήσουμε αν έχουν επιτευχθεί τα αποτελέσματα και οι στόχοι.

Η ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΕΡΓΩΝ ΤΕΧΝΗΣ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΕΝΗΛΙΚΩΝ

Η δομή στο πρόγραμμα επιμόρφωσης εκπαιδευτικών στην Αισθητική Αγωγή που σχεδιάσαμε αποτελείται από μια σειρά διδακτικών ενοτήτων οι οποίες, σύμφωνα με τη Γιαννακοπούλου (2003), αποτελούν το συστατικό στοιχείο ενός προγράμματος κατάρτισης. Μία από αυτές τις ενότητες στο πρόγραμμά μας χρησιμοποιεί την τέχνη ως μέσο για την ανάπτυξη της κριτικής σκέψης.

Στη μαθησιακή διεργασία της συγκεκριμένης ενότητας επιλέξαμε πέντε έργα τέχνης με σκοπό να κινητοποιήσουμε με αυτά τα αισθήματα των εκπαιδευόμενων και να δημιουργήσουμε προβληματισμό για το θέμα που θέλουμε να αναπτύξουμε. Τα έργα αυτά είναι πίνακες ζωγραφικής και η επιλογή τους έγινε *«με γνώμονα ότι προσφέρουν κατάλληλα εναύσματα για την κριτική ανάλυση των εξεταζόμενων θεμάτων χωρίς όμως να λαμβάνεται με έμφαση υπόψη το κριτήριο της αισθητικής τους αξίας»* (Κόκκος Α., 2010).

Στόχος μας είναι να κινήσουμε το ενδιαφέρον και την ενεργό συμμετοχή όλων των επιμορφούμενων για να ξεκινήσει μια συζήτηση και ένας προβληματισμός για το θέμα που έχουμε επιλέξει να αναπτύξουμε και είναι “η θέση της γυναίκας στην οικογένεια”. Έτσι, προκειμένου να διευκολύνουμε την κριτική προσέγγιση στο θέμα

μας, θα θέσουμε στους εκπαιδευόμενους τις παρακάτω κριτικές ερωτήσεις που συνδέονται με τα μηνύματα των έργων τέχνης που έχουμε επιλέξει:

- α) Ποιος θεωρείτε ότι πρέπει να είναι ο ρόλος της γυναίκας στην οικογένεια;
- β) Πιστεύεται ότι η γυναίκα συνυπάρχει ισότιμα με τον άντρα στην οικογένεια;
- γ) Κατά τη γνώμη σας υπάρχει ελεύθερος χρόνος σε μια γυναίκα που είναι μητέρα;

Μέσα από την αισθητική εμπειρία που είναι ένα από τα βασικά μαθησιακά εργαλεία, οι εκπαιδευόμενοι θα έχουν την ευκαιρία να εκφράσουν τα συναισθήματά και την απόψεις τους, όπως υποστηρίζει ο Κόκκος (2010). Με τα κριτικά ερωτήματα και τις διεργασίες που αναφέραμε, οι εκπαιδευόμενοι θα αναπτύξουν τον κριτικό στοχασμό για τη θεώρηση του θέματος που διαπραγματευόμαστε. Με την ολοκλήρωση της διδακτικής ενότητας γίνεται αναστοχασμός, και αξιολόγηση των αποτελεσμάτων.

Ακολουθούν ο πίνακας όπου αναφέρονται τα έργα τέχνης και ο συσχετισμός τους με τις κριτικές ερωτήσεις και στη συνέχεια παρατίθενται τα πέντε εικαστικά έργα που επιλέξαμε και είναι πίνακες ζωγραφικής.

Πίνακας συσχετισμού έργου τέχνης και κριτικής ερώτησης			
Έργα Τέχνης	Κριτικές ερωτήσεις		
	α	β	γ
1. <i>Ο υπηρέτης του Αβραάμ προσφέρει δώρα στην οικογένεια της Ρεβέκκας, Claude Vignon</i>	✓	✓	
2. <i>The Monet Family in Their Garden at Argenteuil, Manet, Edouard</i>	✓		✓
3. <i>Τα αρραβονιάσματα, Νικόλαος Γύζης</i>	✓		
4. <i>Modern Women vs Traditional Women , Sangita Jogi</i>			✓
5. <i>Home Again, James Collinson</i>	✓	✓	

(ΣΥΝΟΛΟ ΛΕΞΕΩΝ ΕΡΓΑΣΙΑΣ 1498)**Εικαστικά έργα**

<i>Έργο τέχνης 1</i>	
Τίτλος	<i>Ο υπηρέτης του Αβραάμ προσφέρει δώρα στην οικογένεια της Ρεβέκκας</i>
Ζωγράφος	Claude Vignon 1593-1670
Χαρακτηριστικά	Λάδι σε μουσαμά , 110 x 120 εκ
Έτος	----
Πηγή	PageURL: http://www.nationalgallery.gr/site/content.php?sel=247&artist_id=6326
Μουσείο /Γκαλερί	Εθνική Πινακοθήκη
	

<i>Έργο τέχνης 2</i>	
Τίτλος	The Monet Family in Their Garden at Argenteuil
Ζωγράφος	Manet Edouard
Χαρακτηριστικά	Oil on canvas, 61 x 100 cm
Έτος	1874
Πηγή	Page URL: http://www.wga.hu/frames-

	e.html?/html/m/manet/3/3manet14.html
Μουσείο /Γκαλερί	Metropolitan Museum of Art, New York
	
Έργο τέχνης 3	
Τίτλος	<i>Τα αρραβονιάσματα</i>
Ζωγράφος	Νικόλαος Γύζης (1842–1901)
Χαρακτηριστικά	Λάδι σε καμβά, 104 εκ x 156 εκ.
Έτος	1875
Πηγή	Page URL: http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%91%CF%81%CF%87%CE%B5%CE%AF%CE%BF:Gyzis_005.jpeg
Μουσείο /Γκαλερί	Εθνική Πινακοθήκη της Ελλάδας - Μουσείο Αλεξάνδρου Σούτζου
	

Έργο τέχνης 4	
Τίτλος	Modern Women vs Traditional Women
Ζωγράφος	Sangita Jogi
Χαρακτηριστικά	Ink on paper
Έτος	2010
Πηγή	Page URL: http://www.posterwomen.org/Posterwomen/wp-content/uploads/2011/07/traditional-vs-modern.jpg
Μουσείο /Γκαλερί	Region: Gujarat
	

Έργο τέχνης 5	
Τίτλος	Home Again
Ζωγράφος	James Collinson (1825-1881)
Χαρακτηριστικά	Oil paint on canvas 827 x 1155 mm
Έτος	1856
Πηγή	Page URL: http://www.tate.org.uk/art/artworks/collinson-home-again-t04105
Μουσείο /Γκαλερί	Tate

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

Βαϊκούση Δ., Βαλάκας Ι., Γιαννακοπούλου Ε. Γκιάστας Ι., Κόκκος Α., Τσιμπουκλή Α., (2008), Εισαγωγή στην εκπαίδευση ενηλίκων, εκπαιδευτικές μέθοδοι – ομάδα εκπαιδευομένων, στο Κόκκος Α. τομ. Δ, *Οι εκπαιδευτικές τεχνικές*, (σελ 17 – 89), ΕΑΠ/Πάτρα

Βεργίδης Δ. & Καραλής Α. (2008) Εισαγωγή στην Εκπαίδευση Ενηλίκων, στο: Βεργίδης Δ. τόμ. Γ, *Σχεδιασμός και δόμηση προγραμμάτων εκπαίδευσης ενηλίκων*, (σελ. 15 – 66), ΕΑΠ/Πάτρα

Γιαννακοπούλου Ε. (2003), *Σχεδιασμός διδακτικής ενότητας*, κείμενο από το εκπαιδευτικό υλικό «ανάπτυξη μεθοδολογίας και διδακτικού υλικού για την Εκπαίδευση των Εκπαιδευτών» του Εθνικού Προγράμματος Εκπαίδευση Εκπαιδευτών. Ανάκτηση 22/2/2013 από World Wide Web: <http://www.keplinet-ghanion.gr>

Κόκκος Α., (2010), *Η χρήση της τέχνης στην εκπαίδευση ενηλίκων*, Μαθαίνοντας μέσα από την Τέχνη: Βιβλιογραφική Επισκόπηση. Ανάκτηση 24/2/2013, από World Wide Web: http://www.hcc.edu.gr/download/texni_stin_ekpaideysi_enilikon.pdf

Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, (2003), *Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών (Δ.Ε.Π.Π.Σ.) και Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών (Α.Π.Σ.)*. Ανάκτηση 20/2/2013 από World Wide Web: <http://www.pi-schools.gr/programs/depps>